

Att bistå demokrati

En studie i hur svenskt demokratibistånd fungerar,
utvärderas och lyckas

Emmi Holmstedt

Abstract

This essay tries to explain how Swedish donor organisations are working with democracy in foreign aid. Three case studies of Sida, LO-TCO Biståndsnämnd and Rädda Barnen aims to give an overview of Swedish donor organisations, their work with democracy aid, evaluation and the problems with foreign aid. With Carothers theory of democracy aiding I analyse the success of Swedish democracy promotion, how civil society contributes to democratization and how democracy is measured.

I find that Swedish democracy aid overall is successful due to a wider perspective of the term democracy. When democracy involves human rights it gives the donor a possibility to work with democracy promotion in a more extensive area and especially in the civil society. The essay stresses the importance of being subjective when evaluating and that one have to focus on the definition of democracy in each specific case. Instead of trying to develop democracy for a whole state, donors should give aid to smaller projects that contributes to democratization.

Keywords: Sida, Rädda Barnen, LO-TCO Biståndsnämnd, Civil Society, Evaluation, Democracy Aid, Foreign Aid

1	Inledning.....	5
1.1	Syfte och frågeställning	5
1.2	Metod och material	6
1.2.1	Metod	6
1.2.2	Material och källkritik	6
1.2.3	Informeranter	7
1.3	Avgränsningar.....	8
2	Teori och definitioner.....	10
2.1	Att bistå demokrati.....	10
2.1.1	Demokratibistånd inom civilsamhället	11
2.1.2	Att få bistånd att fungera	11
2.2	Demokrati och det civila samhället	13
2.3	Utvärdering	14
3	Empiri.....	16
3.1	Sida	16
3.1.1	Organisation och verksamhet.....	16
3.1.2	Demokrati	17
3.1.3	Utvärdering	17
3.2	Rädda Barnen.....	19
3.2.1	Organisation och verksamhet.....	19
3.2.2	Demokrati	19
3.2.3	Utvärdering	20
3.3	LO-TCO Biståndsmynd	21
3.3.1	Organisation och verksamhet.....	21
3.3.2	Demokrati	22
3.3.3	Utvärdering	22
3.4	SADEV - Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete	23
4	Analys	24
4.1	Svårigheter med demokratibistånd	24
4.2	Att mäta demokrati	25
4.2.1	Svårigheter med att utvärdera	25
4.2.2	Användning av utvärderingar	26
4.3	Civilsamhällets betydelse för demokrati.....	27
4.3.1	Fackföreningar	27
4.3.2	Mänskliga rättigheter	28
4.4	Framgångsrikt svenskt bistånd.....	29
5	Slutsats.....	31
6	Referenser	32

6.1	Litteratur	32
6.2	Intervjuer.....	33
6.3	Internetkällor.....	34
Bilaga 1	.....	36

1 Inledning

Allt som oftast hävdar demokratiforskare att demokratiseringsprocesser inte går att stressa fram utan måste utvecklas i sin egen takt. Länder som försöker demokratisera icke-demokratiska stater får oftast hård kritik och det kanske mest debatterade exemplet just nu är USA: s försök att demokratisera Irak. Ändå spenderas miljarder kronor på demokratibistånd varje år. Eftersom biståndsorganisationer runt om i världen fortsätter med och dessutom ökar biståndet till demokratiinsatser måste det innebära att de görs några slags framsteg. Det intressanta ligger i att veta hur biståndsorganisationers verksamhet kan bidra till stärkandet av demokrati och hur man kan se resultat av demokratisk utveckling på kort sikt.

Det senaste två decennierna har det civila samhället fått ökad betydelse för demokratin och som följd av en ny regering skriver några av Sveriges biståndsorganisationer i ett öppet brev till biståndsminister Gunilla Carlsson att de anser att stödet till det civila samhället bör öka.¹ Därför anser jag det också vara av intresse att ta reda på hur bistånd till civilsamhället kan stärka demokratin i stort.

1.1 Syfte och frågeställning

Avsikten med min forskning är att undersöka hur svenskt demokratibistånd ser ut i termer av arbetssätt, utvärdering och framgång. Jag vill ta reda på varför stärkandet av civilsamhället är viktigt för demokratiutvecklingen, hur svenska enskilda organisationer arbetar med att stärka demokrati i civila samhällen samt om metoderna är framgångsrika och varför. Jag vill också utforska hur svenska biståndsorganisationer går till väga vid utvärderingar av projekt för att mäta demokratiutveckling. För att besvara problemen behöver jag utvärdera hur demokratisynen ser ut inom biståndssfären och om det finns ett behov av att förändra och utvidga demokratiperspektivet och i så fall varför. Forskningen bidrar också till att försöka identifiera vilka svårigheter och problem som förekommer inom demokratibiståndsarbete för att med teoriernas hjälp finna möjliga lösningar. Således utkristalliserar sig två huvudsakliga frågeställningar som jag ämnar försöka svara på i min uppsats:

- Hur mäts demokrati?
- Är svenskt demokratibistånd framgångsrikt?

---

¹ <http://www.missioncouncil.se/nyhetsarkiv/5.619c767e10f78c5022780001975.html>

1.2 Metod och material

1.2.1 Metod

Ambitionen med uppsatsen är att besvara mina frågeställningar genom att beskriva hur det svenska demokratibiståndet fungerar. En kvalitativ metod med inriktning på fallstudier är det som lämpar sig bäst för att besvara mina frågor eftersom jag letar efter vissa egenskaper som hjälper till att ge en insikt i företeelsen svenskt demokratibistånd.² Jag har valt att undersöka tre svenska organisationer som arbetar med bistånd: Sida, LO-TCO Biståndsnämnd och Rädda Barnen. Även om det ofta anses svårt att generalisera utifrån fallstudier har jag ändå en generaliserande ambition. Fallstudierna syftar till att ge en förståelse för hur allt svenskt demokratibistånd fungerar, vad biståndsorganisationer har för demokratisyn och hur man arbetar med utvärderingar. Genom att stå på en stadig teoretisk grund är det lättare att dra slutsatser om både det specifika fallet och det övergripande sammanhanget.³ Dessutom följer alla svenska Sida-finansierade biståndsorganisationer regeringens regler och policy om demokratibistånd varför det i mitt fall blir lättare att göra generaliseringar från mina tre fallstudier. Det faktum att biståndsmyndigheten Sida är övergripande och tillhandahåller ett regelverk som biståndssökande organisationer måste följa och arbeta efter underlättar också generaliseringsmöjligheterna.

Eftersom jag är intresserad av att identifiera den rådande demokratisynen inom biståndsvärlden och varför den ser ut som den gör måste jag veta vad det finns för attityder och uppfattningar hos dem som arbetar och beslutar inom biståndssektorn.⁴ Detta tas bäst reda på genom samtalsintervjuer som mitt empiriska material därför huvudsakligen består av. Med samtalsintervjuer har man lättare möjlighet att få oväntade svar men också kunskap om sådant man inte ställer direkta frågor om.⁵ Genom att tala med personer kan man också få en insikt i deras världsbild och tolkningar.⁶ Intervjuer med nyckelpersoner på bl.a. Sida, LO-TCO Biståndsnämnd och Rädda Barnen har gett mig en inblick i hur de olika organisationerna arbetar samt hur man ser på demokrati, utvärderingar och andra nyckelbegrepp vilket är information som man inte kan tillgodogöra sig med andra metoder.

1.2.2 Material och källkritik

Som sagts ovan har jag huvudsakligen använt mig av primärmaterial som utgörs av samtalsintervjuer. Att samla in material genom intervjuer medför en del komplikationer som att hitta rätt informanter med rätt information. Problemet

---

² Bjereld, Demker, Hinnfors 2002: 114

³ Marsh & Stoker 2002: 203

⁴ Esaiasson et al 2005: 282

⁵ Esaiasson et al 2005: 279

⁶ Marsh & Stoker 2002: 201

löstes med så kallad ”snöbollsteknik” där jag först letat upp de så kallade centralt placerade källorna som t.ex. chefer på en viss enhet som behandlar demokratifrågor. Källorna har sedan fått leda mig vidare till andra informanter som gett mig ytterligare information till min forskning och i sin tur pekat vidare till nya informanter. Dock har jag sett till att ha en bredd bland informatorerna så att informationen inte blir ensidig.⁷ Att få personer att ställa upp på en samtalsintervju kan också vara problematiskt då det oftast är tidskrävande samt att informanterna⁸ kan ha svårt att ställa upp med kort varsel eftersom de oftast är upptagna i sitt arbete. Det måste tas i beaktning att informanterna kan undanhålla information för att inte framstå i dålig dager eller inte svara helt sanningsenligt, dock händer det inte så ofta att man behöver ifrågasätta sina resultat.⁹ Som intervjuare bör man inta en ödmjuk ställning till informanterna och visa respekt för deras arbete och tid för att man ska få ett bra samtal vilket gör att det kan vara svårt att ställa kritiska och obekväma frågor som man ofta vill ha svar på. Som komplement till intervjuerna har jag använt mig av sekundärmaterial som publikationer och information från de olika biståndsorganisationernas hemsidor. Vid insamling av material från Internet bör man vara kritisk eftersom det kan vara svårt att fastställa äktheten på informationen. Emellertid är det mesta av mitt Internetmaterial pålitligt eftersom det finns en auktoritet som står bakom informationen i form av ansedda biståndsorganisationer och regeringen.¹⁰

1.2.3 Informanter

Eftersom mycket av min forskning bygger på de intervjuer jag har genomfört med olika personer är det av vikt att berätta lite mer om vilka informanter jag har haft kontakt med.

Från Rädda Barnen intervjuade jag Eva Geidenmark som är Senior Advisor på policysektionen för Kunskapsstöd där hon arbetar med att bearbeta kunskap och erfarenheter från olika projekt och satsningar. Eva arbetar också med att se till att FN:s barnkonvention efterlevs inom olika biståndsprojekt.¹¹ Till mitt empiriska material om LO-TCO Biståndsmyndighet intervjuade jag Anders Åhlin som är metodutvecklare och ansvarar för uppföljning av olika biståndsprojekt. Anders arbetar även med att förbättra och utvärdera metoder för projekt och är ansvarig för den interna planeringen på en övergripande nivå.¹² För att ta reda på hur myndigheten Sida är uppbyggd och verkar har jag intervjuat tre nyckelpersoner med kännedom inom olika områden. Mikael Boström är chef för Enheten för Demokratisk Samhällsstyrning på Sida som arbetar med att se till att demokratiska rättigheter efterlevs inom olika biståndsprojekt. Enheten ansvarar bl.a. för arbetet med den formella demokratin som involverar rättssystem, gott

---

⁷ Marsh & Stoker 2002: 205

⁸ se avsnittet ”Informanter” nedan

⁹ Marsh & Stoker 2002: 207

¹⁰ Leth 2000: 31-33

¹¹ Eva Geidenmark

¹² Anders Åhlin

styrelseskick och deltagande.¹³ Fredrik Ugglar arbetar som utvärderare på Sidas sekretariat för utvärdering och intern revision, UTV där man beställer utvärderingar av projekt där Sida har varit biståndsgivare.¹⁴ Svante Sandberg är enhetschef för Enheten för Samverkan med Enskilda Organisationer på Sida. Enheten arbetar med att främja utvecklingen av demokrati i det civila samhället genom att ge stöd till enskilda organisationer både genom svenska organisationer och direkt till lokala organisationer i de drabbade områdena.¹⁵ Ovanstående personer har deltagit i djupintervjuer och har varit betydande för det empiriska materialet. Jag har även gjort mindre intervjuer med andra personer med arbete inom biståndssfären som har bidragit till forskningen som bl.a. Helene Jeansson, chef för Enheten för Utvecklingsamarbete på Forum Syd och Karin Dawidson, utvärderare på Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingsamarbete, SADEV.

1.3 Avgränsningar

Mitt forskningsproblem är av relativ bred karaktär och där jag avser att besvara två frågor samt den underliggande problematiken. Det krävs därför att jag gör en mängd avgränsningar och tydligt motiverar mina val. Det kan kritiseras att forskningsproblemet är för brett och att jag borde koncentrera mig på en enda frågeställning men jag anser att båda forskningsfrågorna samt problemen som syftar till att besvara frågeställningen är nödvändiga för att uppfylla syftet med uppsatsen eftersom de är beroende av varandra.

Undersökningen är en kvalitativ analys där tre fallstudier står i fokus varför avgränsningar är nödvändiga för att en djupare granskning ska vara möjlig. Syftet med uppsatsen är att undersöka svenska biståndsorganisationers arbete för demokrati huvudsakligen inom det civila samhället. Den ökade betydelsen av civilsamhället för demokratiutveckling har gjort mig intresserad att djupare undersöka detta område. Jag har valt att fokusera på mänskliga rättigheter och fackföreningar som två komponenter inom civilsamhället eftersom organisationerna jag har valt att studera som fall inriktar sitt bistånd på dessa områden.

Jag har valt att undersöka Sidas arbete eftersom de är den största svenska biståndsförmedlaren som distribuerar bistånd till de flesta av Sveriges mest ansedda biståndsorganisationer. Sida är en myndighet som tillhör svenska UD och lyder under regeringen varför de är en av de viktigaste aktörerna inom svensk biståndspolitik. Forskningen behandlar svenska enskilda organisationer eftersom de ger mest bistånd åt det civila samhället utav alla svenska biståndsgivare. Dessutom är enskilda organisationer bättre än många andra biståndsgivare på att

---

¹³ http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=502&language=en_US

¹⁴ Fredrik Ugglar

¹⁵ <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=779>

arbeta med att stärka civila samhällen runt om i världen då det finns en mångårig tradition av folkligt deltagande, demokratiskt arbete och föreningsteknik. Det finns ett genuint intresse att föra vidare kunskapen och engagemanget för att stärka organisationer i civila samhällen.¹⁶

Vid valet av svenska enskilda organisationer till fallstudierna ville jag undersöka två av Sidas ramorganisationer¹⁷ som har ett stort nätverk och är ansedda i både Sverige och utomlands. Dessutom ville jag ha två organisationer med olika inriktning och arbetsområden. Rädda Barnen är kända i såväl Sverige som utomlands då de även är en av organisationerna i det internationella samarbetet Save the Children.¹⁸ LO-TCO Biståndsnämnd samarbetar med fackliga organisationer i Sverige som i sin tur arbetar med internationella fackföreningar runt om i världen.¹⁹ Det bör poängteras att jag valde mellan en handfull av Sidas ramorganisationer som jag ansåg passade min forskning och avgränsning. Det var slutligen tillgängligheten till informanterna som avgjorde att det blev Rädda Barnen och LO-TCO Biståndsnämnd. Jag har även undersökt SADEV, Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete vilket är av relevans eftersom de är en nyupprättad myndighet som arbetar med att effektivisera utvecklingssamarbetet genom att förbättra utvärderingar och analyser av svenskt bistånd. Dock är detta ingen fallstudie och redogörelsen om SADEV syftar endast till att förse läsaren med information om verksamheten som ligger bakom komponenter i teorin.

Jag avser att undersöka demokratibiståndets utseende idag vilket praktiskt sätt innebär under 2000-talet men också under 1990-talet. Det är inte relevant att ange några specifika årtal eftersom jag undersöker hur organisationers projekt, policy, demokratisyn och utvärdering ser ut i nutid och hur de arbetar med dessa företeelser i dagsläget. Dagsläget innebär den policy och demokratisyn man arbetar efter just nu vilket kan vara något som trädde i kraft på 90-talet såväl som på 2000-talet. Slutligen är det mycket viktigt att fastställa att jag inte ämnar göra några försök att förklara eller spå framtiden. Mitt huvudsakliga syfte är att utröna om och varför svenskt demokratibistånd är framgångsrikt där resonemanget om framtiden endast innebär hypotetiska förslag till att förbättra demokratibistånd och överkomma problem vilket bygger på redan existerande teorier.

---

¹⁶ Helen Jeansson

¹⁷ se mer om ramorganisationer i kapitlet om Sida

¹⁸ <http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varorganisation/>

¹⁹ Anders Åhlin

2 Teori och definitioner

För att understödja mitt resonemang om bistånd och demokrati använder jag mig huvudsakligen av Thomas Carothers teori om utländskt demokratibistånd från boken *Aiding Democracy Abroad- The Learning Curve*. Här ger Carothers en beskrivning av hur utländskt, framförallt amerikanskt, bistånd har sett ut från 60-talet fram till idag, 2000-tal. Han visar på de brister som har funnits och finns med bistånd samt diskuterar möjliga förbättringar och lösningar. Det måste tas i beaktning att Carothers fokuserar på USA: s bistånd vilket inte ser riktigt likadant ut som svenskt bistånd. Dock är jag intresserad av att använda hans teorier om demokratibistånd för att understödja mitt resonemang om vilka metoder som anses fördelaktiga inom både projekt och utvärdering samt varför metoderna är bra. Att Carothers drar paralleller till USA är således inget som påverkar min forskning.

Det finns oändligt många demokratiteorier och det är därför svårt att hitta den bästa för sitt ändamål. Jag har försökt att samla ihop ett antal teorier som tillsammans kan understödja mitt resonemang om ett utvidgat demokratiperspektiv och civilsamhället. Jag har använt mig av så kallad snöbollsteknik där författare inom demokratiteori har pekat vidare på andra användbara teorier inom mitt område. Teresia Rindelj, Caroline Boussard, och Axel Hadenius & Fredrik Ugglå är några av författarna som jag anser bäst definierar och resonerar kring demokrati, civilsamhälle och mänskliga rättigheter för min diskussion. För att förklara hur utvärdering inom bistånd fungerar och varför utvärdering är nödvändig använder jag Evert Vedungs teori om utvärdering i politik och förvaltning. Även Karin Dawidson & Karolina Hulterströms rapport om demokratiindikatorer syftar till att underbygga min diskussion om utvärderingar. De centrala begreppen för min uppsats definieras i samband med varje teoridel.

2.1 Att bistå demokrati

Peter Burnell definierar bistånd som överföring av resurser för att tillgodose mottagarens behov och intressen. Bistånd är från givaren avsiktligt och ses som en välgörenhet som syftar till att hjälpa mottagaren.²⁰ Vid bistånd som ska främja en demokratisk utveckling delar Carothers in samhället i tre sektorer, *valprocessen*, *statliga institutioner* och *det civila samhället*. Varje sektor har sina specifika mål för en demokratisk utveckling och behöver således olika typer av bistånd.²¹ Eftersom min forskning koncentrerar sig på demokrati inom det civila samhället

---

²⁰ Burnell 1997:3

²¹ Carothers 2000: 88-89

har jag valt att inte redogöra för sektorerna *valprocessen* och *statliga institutioner* eftersom jag inte anser det relevant för min analys och slutsats.

2.1.1 Demokratibistånd inom civilsamhället

Demokratibistånd syftar till att stärka det civila samhället så att organisationer och grupper kan påverka makthavare i det politiska samhället att agera demokratiskt och reformera statliga institutioner.²² De huvudsakliga målen för demokratiutveckling i civilsamhället är *NGO: s, civil utbildning, media* och *fackföreningar*. Till *NGO: s* kan man ge bistånd i form av träning och utbildning inom organisering, verksamhet, påverkansmetoder och medierelationer eller genom direkt, ekonomiskt stöd. Under 1990-talet svängde många biståndsgivare till att fokusera på stöd till *NGO: s* vilket ledde till en enorm NGO-boom. Problemet var att många organisationer endast formerades för att de ville åt biståndspengarna.²³ Förekomsten av korruption samt att organisationerna ofta blir beroende av biståndet och inte kan överleva på egen hand är ytterligare problem med NGO-stöd.²⁴

Idén med *civil utbildning* är att utbilda befolkningen om demokratiska värderingar och kunskap med målet att befolkningen ska bli mer medvetna om hur demokrati fungerar, engagera sig och bidra till folkligt deltagande.

Bistånd till *media* fokuserar ofta på att hjälpa självständig media att överleva och få publicera och synas. Media kan fungera som en vakthund och som en granskare av hur makthavare sköter det politiska samhället. Syftet är att sprida information och öppna upp det politiska samhället för den vanlige invånaren.²⁵ I icke-demokratiska stater styrs ofta media av makthavarna vilket betyder att de självständiga media som finns troligtvis är små och har svårt att klara sig själv.

Stödet till *fackföreningar* innebär att det finns stora möjligheter till mobilisering om man kan värva många arbetstagare till att bli fackliga medlemmar. Fackföreningarna behöver oftast hjälp att organisera sig, förbättra sin verksamhet och lära sig vilka krav man kan ställa och hur. De behöver också lära sig hur de ska värva medlemmar genom att marknadsföra det faktum att arbetstagarens situation blir tryggare genom ett fackmedlemskap. Fackliga organisationer har också stora möjligheter att överleva utan bistånd eftersom de kan bli stora och själva söka stöd från samhället.²⁶

2.1.2 Att få bistånd att fungera

Ett av de största felen man kan göra som biståndsgivare är att exportera ”sina” egna modeller och strategier som man vet fungerar i sitt land. Istället måste man

---

²² Carothers 2000: 207,210

²³ Carothers 2000: 213-215

²⁴ Carothers 2000: 225

²⁵ Carothers 2000: 238

²⁶ Carothers 2000: 246-249

arbetsplatser och låta lokala aktörer vara med och skapa modeller för den specifika kontexten som biståndet gäller.²⁷ Det är viktigt att involvera lokala samarbetspartners och även låta dem vara med i ledarskapet eftersom det är nödvändigt att känna till den lokala kulturen, språket, ha erfarenhet av den politiska situationen osv.²⁸ Ökad flexibilitet är ett måste eftersom man måste vara beredd att ändra strategier om det visar sig att den ursprungliga planeringen inte håller.²⁹

När det kommer till utvärdering av demokratibistånd är det inte lätt att hitta mätinstrument eller kriterier för hur demokrati och förändringar ska mätas. Detta beror på att demokratiutvecklingen är subjektiv för varje land och situation i sig³⁰ varför det måste finnas mer utrymme för tolkning och nyans av demokratibegreppet i varje enskild situation. Utvärderingar bör ta hänsyn till alla typer av effekter och inte bara framgångsindikatorerna samt att man både låter aktörer involverade i projektet och utomstående som ändå har en kunskap om situationen vara med i utvärderingsarbetet.³¹

Enligt Carothers finns det tre typer av demokratiserande länder. De som är på väg framåt i utvecklingen, de som har stagnerat och de som är på väg bakåt. Carothers menar att det endast är i länder där demokratiutvecklingen går framåt som demokratiskt bistånd kan hjälpa, i de andra två fallen är det väldigt svårt och näst intill omöjligt. Dock anser Carothers att stöd till grupper som arbetar för att trygga människors rättigheter kan vara ett första steg till att utveckla demokratin i stater där demokratin är stagnerad eller bakåtgående. Detta eftersom internationell uppmärksamhet kan sätta press på styret att värna om mänskliga rättigheter.³² Det finns många indikatorer på att det är svårt att lösa problem och att se effekterna av demokratibistånd ändå betyder detta inte att demokratibistånd inte fungerar.³³

It does mean that people both inside and outside the democracy promotion community must adjust their expectations so that when they ask "Does it work?" they do not mean "Does it produce democracy?" Instead, they should mean "Does it contribute to democratization and if so, in what ways?"³⁴

Att istället för att göra stora demokratiseringsåtgärder med det direkta syftet att öka demokratin bör man göra mindre punktsatser för att t.ex. öka jämställdheten på arbetsplatser eller stärka medias roll som förhoppningsvis bidrar till demokratisering.³⁵ Projekt har också oftast en alldeles för kort avtalstid för att man ska kunna hinna bygga upp ett ordentligt demokratiarbete eller att det ska ske några större förändringar på en aggregerad nivå.³⁶

---

²⁷ Carothers 2000: 105, 260

²⁸ Carothers 2000: 260

²⁹ Carothers 2000: 262

³⁰ Carothers 2000: 282

³¹ Carothers 2000: 297-299

³² Carothers 2000: 305-307

³³ Carothers 2000: 308

³⁴ Carothers 2000: 309

³⁵ Carothers 2000: 309

³⁶ Carothers 2000: 264

Biståndsgivare bör fördjupa och utvidga synen på demokratibegreppet och satsa på socioekonomiska insatser, det civila samhället, kvinnorörelser, utbildning och media.³⁷ Man måste också inse att demokrati inte går att mäta efter färdiga mallar utan bygger på tolkningar och kvalitativ analys.³⁸ Slutligen måste demokratiutvecklingen få ha sin gång och få ta lång tid. Både biståndsorganisationer och givarstater måste ha tålamod och betrakta demokratibistånd som en lång process.³⁹

2.2 Demokrati och det civila samhället

Som stöd till mitt resonemang har jag valt att definiera demokrati efter Teresia Rindfjälls diskussion om maximalism och minimalism. Den maximalistiska definitionen av demokrati omfattar hela samhället och innebär att demokrati först uppnås då alla sektorer inom samhället är demokratiska. Denna utopiska syn kan man inte använda vid empirisk forskning varför definitionen om minimalism oftare används. Definitionen tar endast hänsyn till den politiska sfären i samhället och koncentrerar sig på politiska förfaranden som t.ex. valprocessen.⁴⁰ Rindfjäll anser dock att demokrati handlar om mycket mer än endast fria och rättvisa val varför den minimalistiska demokratidefinitionen måste utvidgas.⁴¹ Mänskliga rättigheter är något som måste tas i beaktning eftersom det står i beroendeförhållande till demokratin. Utan politiska och civila rättigheter existerar ingen verklig demokrati och vänder man på det är ett demokratiskt samhälle den bästa garanten för att försäkra människor sina rättigheter.⁴² Det behövs ett mer kvalitativt synsätt på demokrati och *"med hjälp av en bredare definition kan man i bästa fall lägga grunden eller öka förutsättningarna för en fördjupning av demokratin"*.⁴³ Med ett bredare perspektiv kan man upptäcka utveckling av demokrati som man inte hade gjort om man enbart skulle ta hänsyn till den formella definitionen.⁴⁴

Som tidigare antytts menar många att det civila samhället är en betydelsefull kraft för att utveckla och stärka demokratin. Det finns en mängd definitioner av vad det civila samhället innebär och vad det utgörs av. Jag har valt att fokusera dels på Caroline Boussards och dels på Axel Hadenius och Fredrik Ugglas teorier om civilsamhället. Det civila samhället kan ses som ett analytiskt begrepp där individer samarbetar och framväxten av pluralism kan bidra till att påverka makthavare enligt Caroline Boussards definition.⁴⁵ Det civila samhället kan

---

³⁷ Carothers 2000: 334, 337, 345, 346

³⁸ Carothers 2000: 340

³⁹ Carothers 2000: 351

⁴⁰ Rindfjäll 1998: 27

⁴¹ Rindfjäll 1998: 39

⁴² Rindfjäll 1998: 45

⁴³ Rindfjäll 1998: 50

⁴⁴ Rindfjäll 1998: 51

⁴⁵ Boussard 1998: 150

beskrivas som de sociala rörelser och nätverk som finns i utrymmet mellan staten och familjen. Mer precist utgörs det civila samhället av olika typer av demokratiska ⁴⁶ organisationer, föreningar, rörelser och grupper med stor variation av både ekonomiska, sociala och politiska intressen. ⁴⁷ Dessa organisationer och individer från civilsamhället kan hålla staten ansvarig, mobilisera och marknadsföra sina intressen vilket innebär viktiga egenskaper för en fungerande demokrati. ⁴⁸ Enligt Axel Hadenius och Fredrik Ugglar har det civila samhället två primära funktioner ur ett demokratiskt perspektiv: pluralism och utbildning. Pluralismen inom det civila samhället gör att organisationer och grupper blir bättre på att skydda sina egna intressen gentemot varandra. Dessa egenskaper kan fungera som ett försvar mot förtryck och diskriminering av staten men också som påtryckning för att tillgodose sina intressen. Förutsatt att aktörerna inom det civila samhället är autonoma från staten kan de också utgöra en motpol till denna. Utbildning som funktion syftar till att undervisa befolkningen om demokratiska värderingar. Ett deltagande i civilsamhällets organisationer och grupper ökar kontakten med och kunskapen om demokrati och dess normer. En demokratisk kultur och utövande bland folket är grundläggande för att demokrati ska uppnås. ⁴⁹ Demokratisk kultur definieras enligt Diamond som medborgarnas vilja att delta och påverka inom politiken som följd av demokratiska attityder och värderingar. ⁵⁰

2.3 Utvärdering

Att utvärdera är att i efterhand noggrant bedöma utfall. Utvärdering kan delas upp i de två delarna effektmätning och uppföljning. Effektmätning innebär att man undersöker om verksamheten har orsakat förändring eller konsekvens för utfall och uppföljning innebär att man studerar att själva verksamheten går till som man tänkt. ⁵¹

Utvärderingar görs främst för att verka kontrollerande, främjande eller lärande. Vedung menar att utvärderingar med ett övervakande syfte inte kan vara helt objektiva eller vara fullkomligt kunskapsbaserade. ⁵² Vid kontrollerande utvärderingar kan samarbetspartners uppfatta uppdragsgivaren som en fiende och frukta att projektet ska läggas ner vilket leder till att endast det positiva materialet framkommer. ⁵³ Det främjande syftet avser att skapa förbättringar av verksamheten och rätta till fel men på ett mer samarbetande plan än det kontrollerande som är av

---

⁴⁶ Boussard 1998: 155

⁴⁷ Hadenius & Ugglar 1995: 1621

⁴⁸ Grugel 2002: 93

⁴⁹ Hadenius & Ugglar 1995:1622-1623

⁵⁰ Diamond 1994: 1

⁵¹ Vedung 1998: 30-33

⁵² Vedung 1998: 97

⁵³ Vedung 1998: 100-102

hierarkisk natur. Utvärderingar för grundkunskapsyfte syftar till att föra vidare kunskap om verksamheten till andra aktörer eller forskare.⁵⁴

Användandet är ett grundläggande mål för utvärderingar enligt Vedung. Tyvärr nonchaleras utvärderingar alltför ofta av beslutsfattare och beställare⁵⁵ och Vedung poängterar att man måste arbeta aktivt för att utvärderingar ska komma till användning så att den kunskap man kommer fram till tas tillvara och utnyttjas.⁵⁶

Som en motvikt till Vedungs övergripande resonemang har jag valt att titta närmare på konkreta utvärderingskriterier för demokratibistånd sammansatt i rapporten *Improving Democracy and Human Rights Support - Recommendations for the Use of Indicators Based on the Case of Mozambique* av Karin Dawidson och Karolina Hulterström på SADEV. Svårigheterna med utvärderingar av demokratibistånd har länge diskuterats och beror till stor del på avsaknad av konkreta mätinstrument. I rapporten har Dawidson och Hulterström genom att undersöka svenskt utvecklingsarbete i Mocambique tagit fram kriterier för hur man ska hitta rätt indikatorer som kan mäta demokrati.⁵⁷ Det är viktigt att man hittar rätt slags indikatorer, t.ex. ger mätning av attityder till stöd för politisk frihet mer validitet än om man räknar antalet politiska partier. Hittar man mätbara indikatorer som tydligt representerar målen med biståndsprojekt är det lätt att utvärdera om det skett en demokratisk förändring. Det är viktigt att involvera både lokala och externa aktörer i skapandet av indikatorer för att de med hjälp av varierad och samlad expertis blir mer realistiska samt att de måste vara relevanta för den lokala kontexten.⁵⁸

Med rätt metoder att hitta rätt indikatorer som mäter demokrati kan demokratibiståndet bli mycket mer effektivt. Det kan hjälpa biståndsgivare att utvärdera och finna relevanta resultat i demokratifrämjande projekt.⁵⁹

---

⁵⁴ Vedung 1998: 103-104

⁵⁵ Vedung 1998: 209

⁵⁶ Vedung 1998: 227

⁵⁷ se bilaga 1

⁵⁸ Sadev Policy 2006

⁵⁹ Dawidson & Hulterström 2006:34-35

3 Empiri

3.1 Sida

3.1.1 Organisation och verksamhet

Sida, styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete är en statlig myndighet som hör till UD. Sida ansvarar självständigt över de pengar de får av regeringen dock inom vissa ekonomiska ramar och efter vissa riktlinjer.⁶⁰ Sidas övergripande mål är att jobba för att minska fattigdomen i världen och göra verklighet av FN: s Milleniemål, (Millenium Development Goals, MDG: s). FN: s MGD: s syftar till att halvera fattigdomen till år 2015 och baseras på FN: s milleniedeklaration som antogs i september 2000.⁶¹

Som en utveckling av Milleniedeklarationen antogs en ny proposition i Riksdagen i december 2003 om Sveriges politik för global utveckling, PGU.⁶² Denna tar upp mål och perspektiv för att minska fattigdomen som respekt för mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, miljömedvetenhet och ekonomisk tillväxt.⁶³ Således är fattigdom enligt Sida inte bara brist på fysiska resurser utan också brist på makt, rättigheter, möjlighet till deltagande och medbestämmande.⁶⁴ Behandlar man människor demokratiskt i en demokratisk stat har i alla fall ett hinder till fattigdom utrotats.⁶⁵

Det är PGU som styr Sveriges bistånd och därmed Sidas verksamhet. I strategier för samarbete med länder fastställs först hur man ser på samarbetet och vad man vill se för resultat. Sedan går man närmare in på specifika insatser och projekt och vilken inriktning de ska ha genom att ta fram så kallade landplaner. Landplanerna tas fram i samarbetet med Sidas personal som arbetar ute i fält och har bra lokal kännedom. När man har fastställt samarbete och typ av insats går Sida vidare till sina samarbetspartners som ska driva projekten.⁶⁶

Sida arbetar sällan med biståndsinsatser direkt utan finansierar biståndsprojekt i över 100 länder genom sina 13 så kallade ramorganisationer.⁶⁷

---

⁶⁰ Jag kommer inte att gå närmare in på vad ramarna innebär eftersom det inte är tillräckligt relevant.

⁶¹ <http://www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=SIDA3010sv.pdf&a=2897> , De åtta målen innebär även att öka utbildningsmöjligheter, främja jämställdhet, utveckla ett globalt partnerskap för utvecklingssamarbete, arbeta för en miljömässig hållbar utveckling, bekämpa HIV/AIDS, malaria och andra sjukdomar samt minska barn- och mödradödligheten.

⁶² <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=24825>

⁶³ Sida at Work :16

⁶⁴ <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=24825>

⁶⁵ Mikael Boström

⁶⁶ <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=107&a=1835>, Sida at Work:26-29

⁶⁷ Enskilda Organisationer 2005:1

http://www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=SIDA914sv_Enskilda+Organisationer+web.pdf&a=2040

Ramorganisationerna har stor kapacitet, stor kompetens och har en bred verksamhet inom sitt område. Vissa av dem fungerar även som paraplyorganisationer då de vidareförmedlar bistånd till andra givare.⁶⁸ Både Rädda Barnen och LO-TCO Biståndsnämnd är ramorganisationer hos Sida.⁶⁹

3.1.2 Demokrati

Mikael Boström på Sida definierar demokrati i två dimensioner. Den institutionella dimensionen beskriver demokrati som en form för beslutsfattande, fria val, lika rösträtt, oberoende rättsväsende, fri partibildning och pluralistiskt partisystem. Den kulturella dimensionen beskriver demokrati som en form för samhällets attityder, medvetande, tolerans, tillit, kompromissvilja och samarbetsvilja. De två dimensionerna är ömsesidigt beroende av varandra då en god politisk kultur är nödvändig för att demokratiska institutioner ska överleva och tvärt om då demokratiska institutioner skapar en politisk, demokratisk kultur.⁷⁰

De demokratiseringsinsatser Sida arbetar mest med är inte direkta insatser utan sker genom samarbetspartners. Förvaltningsbistånd är en av satsningarna där man arbetar med att stärka den offentliga förvaltningen i länder. Stöd ges här till bl.a. statens revision, skattemyndigheter och SCB för att stärka finansiell styrning, förbättra skattesystemet etc. Man arbetar även med valstöd till politiska institutioner för att bygga upp arbetet för fria och rättvisa val samt stöd till valobservatörer som numera oftast går igenom EU. Inom rättssektorn stödjer Sida exempelvis polisen för att de ska bli mer medvetna om mänskliga rättigheter och för att respekten för poliser ska öka i samhället. En stor del av demokratiarbetet går ut på att öka medvetenheten om demokrati och mänskliga rättigheter på alla nivåer i samhället samt att verka för opinionsbildning. Inom detta område samarbetar Sida mest med enskilda organisationer som kan påverka det civila samhället.⁷¹

3.1.3 Utvärdering

Utvärderingar av biståndsprojekt är något som efterfrågas allt mer för att man ska kunna ta reda på om man använder sig av rätt strategier eller om man bör förändra något. Förut var det projektplaneringen och själva biståndsprojektet som var det viktigaste då man försökte ta reda på så mycket som möjligt om bakgrundsfakta, miljö, situation etc. för att designa en så bra strategi som möjligt. Dock insåg man att strategierna inte fungerade optimalt i realiteten varför man började inse vikten av utvärderingar.⁷²

---

⁶⁸ Svante Sandberg

⁶⁹ <http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=582&a=3827>

⁷⁰ Mikael Boström

⁷¹ Mikael Boström

⁷² Fredrik Ugglå

Det är inte alla projekt som behöver utvärderas som exempelvis vaccinprojekt där målet är att vaccinera ett visst antal barn. I ett sådant projekt är det lätt att se resultat och man behöver inte lägga ner någon kraft på utvärderingar. De projekt man väljer att utvärdera är ofta av tematisk och strategisk karaktär och som man kan ta lärdom av. Ibland utvärderas även insatser där man behöver kontrollera att pengarna använts på rätt sätt, strategier följts osv.⁷³

Processen

I Sidas utvärderingsmanual *Looking Back Moving Forward* redogörs det noggrant för hur man steg för steg går till väga för att utföra en god utvärdering. Ändå finns det brister när utvärderingar ska utföras i praktiken. Då utvärderingsrapporten är klar ska utvärderarna konstruera ett så kallat *Management Response* som syftar till att föra fram rekommendationer till projektet och berörda parter baserat på vad som har varit positivt respektive negativt.⁷⁴ Ett *Management Response* kan innebära att projektet får en provotid eller att man ändrar vissa metoder. Fredrik Ugglan anser att *Management Response* inte görs så mycket som det borde. ”Vi på UTV gör det, men på ambassaderna där det också arbetar Sidapersonal görs det alltför sällan.”⁷⁵

Anledningen

Det finns ett antal olika anledningar till varför man utvärderar biståndsprojekt. Genom att kontrollera ett pågående eller avslutat projekt kan man upptäcka om det man vill ska hända faktiskt händer i ett visst projekt. En annan anledning är att man vill ta lärdom av de strategier man har valt att utföra projektet med för att kunna utveckla dem antingen mitt i projektet eller till nya, likartade satsningar. Man kan också använda utvärderingar för att legitimisera en viss syn och policy som sedan kan användas för att beslutsfattare och makthavare i landet ska inse vikten av projektet och kanske tom fortsätta i samma anda. Utvärderingen är också ett bra sätt att sammanfatta projektet och göra det åskådligt för alla involverade parter som en försäkran att man är på rätt väg. Utvärderingsarbetet kan också innebära ett ökat självförtroende för inblandade personer eftersom man visar att det finns en mening med projektet.⁷⁶

Att mäta demokrati

Då man ska utvärdera projekt som har som syfte att utveckla och stärka demokrati på ett eller annat sätt måste man först definiera vilken typ av demokrati det är man letar efter. Det kan vara demokrati på arbetsplatsen, inom domstolen eller om det förekommer fria och rättvisa val.

Demokratimätningar beror också på vilken nivå man utvärderar. På en aggregerad nivå där man kanske tittar på länder i stort använder sig Sida av kända mätinstanser som Freedom House och Polity 4.⁷⁷ På en icke-aggregerad nivå mäts

---

⁷³ Fredrik Ugglan

⁷⁴ Looking Back Moving Forward 2004:57-93

⁷⁵ Fredrik Ugglan

⁷⁶ Looking Back Moving Forward 2004:15

⁷⁷ Fredrik Ugglan

demokrati på olika sätt beroende på vilken sektor man befinner sig i och vill utvärdera. Det beror på hur man har definierat demokrati från början och vilken typ av demokrati man vill uppnå i ett visst projekt. Man kan t.ex. titta på det civila samhället och undersöka om det har lyckats skapa starka organisationer. Vidare kan man titta på om dessa organisationer har blivit bättre på att ställa krav och trycka på det politiska samhället.

3.2 Rädda Barnen

3.2.1 Organisation och verksamhet

Rädda Barnen är en politisk och religiöst obunden organisation som är en av de ledande medlemmarna inom den internationella organisationen Save the Children Alliance som arbetar för att stärka barns rättigheter över hela världen.⁷⁸ Rädda Barnen arbetar med hundratals samarbetspartners runt om i världen som ofta verkar inom civilsamhället. Organisationens värdegrund utgår från FN:s barnkonvention och bygger på att alla människor har lika värde, att barn har speciella rättigheter och att alla människor har ett ansvar att säkra dessa rättigheter samt att staten har särskilda skyldigheter⁷⁹. Rädda Barnens arbete syftar till att skapa bättre levnadsförhållanden för barn och har som mål att barn inte ska utsättas för våld, diskriminering och andra övergrepp samt att barn ska ha inflytande över sin egen situation och få sin röst hörd.⁸⁰ Rädda Barnen arbetar bl.a. med att sprida information och kunskap om barns rättigheter till både allmänheten och grupper som har direkt inflytande över barns levnadssituation. Man arbetar också med att väcka opinion och påverka makthavare och myndigheter samt ge direkt stöd till barn t.ex. vid katastrofer.⁸¹

3.2.2 Demokrati

Enligt Eva Geidenmark kan man dra paralleller mellan Rädda Barnens värdegrund om rättigheter till demokratiska värderingar. Demokrati för Rädda Barnen innebär att barns och ungdomars röster ska vara hörda i beslutsfattande gällande deras livsvillkor. Det ska finnas vägar för barn att göra sin röst hörd på alla nivåer i samhället, huvudsakligen inom familjen och skolan. Institutioner i samhället ska vara uppbyggda på ett sådant sätt att barns rättigheter är respekterade och behov tillgodosedda⁸².

---

⁷⁸ <http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varorganisation/>

⁷⁹ <http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varverksamhet/Visionochmal.htm>

⁸⁰ <http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varverksamhet/Visionochmal.htm>

⁸¹ <http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Arbetsmetoderrattighetsfokusochprioriteringar.htm>

⁸² Eva Geidenmark

För att stärka barns rättigheter i samhället arbetar Rädda Barnen bl.a. med att alla barn ska ha rätt till utbildning. Det är viktigt att utsatta barn får gå i skolan som barn från våldsdrabbade områden, arbetande barn, flickor, funktionshindrade och barn från etniska minoriteter. För att förverkliga dessa mål arbetar man med att utbilda lärare och föräldrar för att ändra attityder till utbildning och man håller en ständig dialog med politiker och opinionsbildare för att t.ex. öka resurserna till skolan. Konkreta insatser görs även för att upprätta möjligheter till utbildning i flyktingområden i form av t.ex. provisoriska skolor.

En annan viktig satsning inom demokratiarbetet är att stärka det civila samhället⁸³. Barn behöver betydelsefulla och närvarande vuxna för att inte fara illa. Om ett barn saknar skydd från vuxna i sin närhet kan barn ändå tryggas om det finns organisationer i samhället som bryr sig om barnens livssituation. Detta kan vara idrottsföreningar, barn- och ungdomsföreningar, studieförbund, kyrkor, moskéer etc.⁸⁴ Genom att stärka frivilligorganisationer och lokala föreningar som arbetar för och med barn kan man öka tryggheten i det civila samhället för barn som saknar tryggheten från föräldrar eller andra vuxna i sin närhet. Rädda Barnen stärker organisationerna genom att lära dem att organisera sig bättre, lära dem att söka stöd från regeringar och andra organisationer samt direkt stöd.⁸⁵

3.2.3 Utvärdering

De flesta av Rädda Barnens biståndsprojekt följs upp och studeras kontinuerligt av Rädda Barnens många partners eftersom de har en större närhet och mer insikt till ett visst projekt. Under projektets gång kan man hela tiden undersöka hur situationen förändras och om det är något man behöver förbättra eller utveckla i sin biståndsstrategi. Större utvärderingar görs av Rädda Barnen i samarbete med aktuella partners då projektet är avslutat. Utvärderingsresultaten diskuteras sedan inom vissa enheter på Rädda Barnen och publiceras slutligen så att man tydligt kan se vad som fungerat och vad som inte fungerat i ett visst projekt. Anledningen till att man utvärderar är främst för att få lärdom till nya, liknande projekt. Från utvärderingarna kan man få svar på hur man bör utveckla och förändra metoder och strategier till kommande projekt för att biståndet ska bli effektivt och uppfylla målen men även andra aktörer kan lära sig hur man kan arbeta vidare med olika projekt.

Eva Geidenmark poängterar att Rädda Barnen inte utvärderar för att kontrollera att ett projekt går till som det ska utan fokus ligger på att erhålla kunskap. Det läggs stor vikt på att utvärdera just rättighetsperspektivet inom projekt för att ta reda på om man går till väga på rätt sätt för att stärka barns rättigheter. Eftersom Rädda Barnen befinner sig i en inlärningsprocess vad gäller rättighetsprojekt är det väldigt mycket som är nytt och mycket förändras varför utvärderingar är viktiga.⁸⁶

---

⁸³ Eva Geidenmark

⁸⁴ <http://www.rb.se/NR/rdonlyres/732B060D-2335-4C12-B075-02FD10A04D58/0/KDrapport.pdf>

⁸⁵ Rädda Barnens program 2003-2004 s 21

⁸⁶ Eva Geidenmark

För att utvärdera demokratiutvecklingen i vissa projekt måste man kunna mäta demokrati. Generellt sätt tittar Rädda Barnen på att FN:s barnkonvention efterlevs. Man intervjuar barn och ungdomar och undersöker om de uppfattar att någon förändring har skett som t.ex. att de fått mer inflytande även om detta är väldigt svårt att mäta. I en FN-rapport har man visat att man aktivt måste låta barn och ungdomar, som projektet handlar om, vara delaktiga i utvärderingen för att man ska kunna mäta effekten av biståndet. Rädda Barnen tittar också på mer konkreta saker som upprättandet av lagar som skyddar och gynnar barn och ungdomar. Ett exempel på en sådan lag är förbud mot aga. Även om lagen har tillkommit i ett rättssystem är det inte säkert att den efterlevs eller genomförs. Då måste Rädda Barnen se till att utbilda skolpersonal och föräldrar om vad lagen innebär samt se till att domstolar får konkreta handlingsplaner om hur de ska döma barnmisshandel och aga. Man måste i ett sådant arbete vara tydlig med målen och därefter vara kreativ för att hitta nya vägar till hur målen ska uppnås.⁸⁷

3.3 LO-TCO Biståndsnämnd

3.3.1 Organisation och verksamhet

LO-TCO Biståndsnämnd är en biståndsorganisation som samarbetar med fackliga organisationer internationellt. Biståndsnämnden består av två medlemmar Landsorganisationen (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) som vidare representerar flertalet fackförbund i Sverige som exempelvis Byggnads, Metall och Lärarförbundet. Biståndsnämnden får bidrag från Sida men också från EU och den svenska fackföreningsrörelsen som svenska fackliga organisationer kan söka för att arbeta med fackliga utvecklingsprojekt både i Sverige och internationellt. Det är alltså Biståndsnämnden som är ansvarig för ansökning om anslag hos Sida samt redovisning och fackförbunden som är ansvariga för de enskilda projekten och samarbetet med fackliga organisationer i andra länder⁸⁸.

Syftet med Biståndsnämndens verksamhet är att utrota fattigdomen i världen, öka jämställdhet och välfärd, verka för att makt och resurser fördelas mer rättvist samt att utveckla och stärka demokratin. Målen uppnås genom att arbeta med utvecklingen av oberoende, demokratiska och jämställda fackliga organisationer världen över.⁸⁹ Arbetet handlar mest om att utbilda arbetstagare om facklig verksamhet, jämställdhet och mänskliga rättigheter inom arbetslivet, ledarskap, arbetsmiljö och mycket mer som kan kopplas till en arbetssituation och arbetsplats. Biståndet kan också handla om att bygga upp nätverk och administrativ kapacitet för de fackliga organisationerna.⁹⁰

---

⁸⁷ Eva Geidenmark

⁸⁸ <http://www.lotcobistand.org/page/4>

⁸⁹ <http://www.lotcobistand.org/page/1>

⁹⁰ <http://www.lotcobistand.org/page/6>

3.3.2 Demokrati

Demokratisynen hos LO-TCO Biståndsnämnd är att man har grundläggande fri- och rättigheter samt fria och rättvisa val. Dock menar Anders Åhlin, Metodutvecklare på LO-TCO Biståndsnämnd, att detta inte räcker. För att demokratin ska utvecklas och vara hållbar måste det finnas ett folkligt engagemang och deltagande vilket bäst uppnås genom att individer känner sig jämlikt behandlade. Det är svårt att uppnå folkligt deltagande när det råder stora klyftor i jämlikheten mellan människor. Då kan fackföreningar med kollektivavtal bidra till att det blir mer jämlikt på arbetsplatser. Demokratiarbetet är en ständig pågående process som man hela tiden måste arbeta med och försvara.⁹¹

De viktigaste satsningarna för en demokratiutveckling är att jobba med fria, demokratiska och jämställda fackföreningar. Man hjälper till att utveckla organisationen och verksamheten så att facken blir starkare och får mer inflytande. De fackliga organisationerna kan också få hjälp med att bli bättre på att nå ut till arbetstagare med information om hur facket kan hjälpa dem att få inflytande över sin arbetssituation.

3.3.3 Utvärdering

Alla pågående projekt följs upp kontinuerligt för att belysa svagheter och problem som man då kan förändra. Projektet måste från början vara mycket välplanerat så att man endast behöver göra små förändringar, så kallad ”fine-tuning”. I alla projekt görs det en slutrapport där LO-TCO Biståndsnämnd samarbetar med berörd partner, dvs. den fackliga organisation som drivit projektet, för att utvärdera resultat, metod och strategi. Oftast är det de fackliga organisationerna som utvärderar projektet i sig och biståndsnämnden som utvärderar på en övergripande nivå i form av temautvärderingar eller utvärderingar för regioner och länder.⁹²

Man vill inte utvärdera för att kontrollera utan för lärandets och utvecklingens skull. Poängen med utvärdering är att ta lärdom till kommande satsningar där man då kan utveckla och förändra strategier m.m. Vid utvärderingar som fungerar som kontroll intar ofta samarbetspartners en försvarsställning mot sitt projekt eftersom man tror att det finns risk för nedläggning av projektet. Samarbetsorganisationen väljer därför att inte visa misslyckanden och brister med projektet vilket får en omvänd effekt av utvärderingen eftersom det är just fel och problem man vill upptäcka för att kunna förändra dem i tid och ta lärdom till andra projekt så att man inte gör om samma misstag. Därför görs alltid utvärderingar där alla berörda deltar i syfte att lära sig och kunna hitta möjligheter till utveckling.⁹³

Vid utvärderingar där man ska titta på om det skett en demokratiutveckling måste det finnas vissa kriterier på hur man ska mäta demokrati. LO-TCO

---

⁹¹ Anders Åhlin

⁹² Anders Åhlin

⁹³ Anders Åhlin

Biståndsnämnd tittar på hur starka fackföreningarna blivit genom att undersöka hur mycket inflytande medlemmarna har över sin arbetssituation. Man tittar även på om det finns kollektivavtal och om den fackliga organisationen är erkänd av arbetsparten. Dock menar Anders Åhlin att det behövs tydligare definitioner på nyckelbegrepp och bättre analysverktyg.

3.4 SADEV - Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete

SADEV är en nyttillkommen statlig myndighet som hör till UD⁹⁴ och inrättades den 1 januari 2006.⁹⁵ De har som syfte att utvärdera svenskfinansierade biståndsinsatser samt analysera internationellt utvecklingssamarbete som är relevant för det svenska arbetet med bistånd.⁹⁶ Verksamheten ska bidra till att öka effektiviteten inom svenskt utvecklingssamarbete och sprida kunskap om biståndsprojekts resultat och effekter. SADEV ska också verka för att utvärderingar och analyser blir tillgängliga och används.⁹⁷ Myndigheten är självständigt och disponerar själv över inkomster och vilka uppdrag de ska utföra även om regering också kan uppdra dem att utföra vissa analyser och utvärderingar.⁹⁸

Biståndsminister Gunilla Carlsson menar att utvärderingar blir allt viktigare till följd av ökat internationellt samarbete inom utvecklingsinsatser samt att regeringen ställer krav på ökad kvalitet. Därför behövs en ny självständig myndighet som kan koncentrera sig på utvärderingar.⁹⁹

---

⁹⁴ <http://www.regeringen.se/sb/d/1475/a/14972>

⁹⁵ <http://www.sadev.se/Bazment/3.aspx>

⁹⁶ Karin Dawidson, <http://www.sadev.se/Bazment/5.aspx>

⁹⁷ <http://www.sadev.se/Bazment/31.aspx>

⁹⁸ <http://www.sadev.se/Bazment/5.aspx>

⁹⁹ <http://www.regeringen.se/sb/d/7735/a/72195>

4 Analys

4.1 Svårigheter med demokratibistånd

Genom alla samtalsintervjuer återkom i stort sett samma svar på mina frågor om svårigheter med bistandsprojekt och vilka metoder som fungerar dåligt. Nedan följer en analys av vilka metoder som är sämre än andra och av vilken anledning.¹⁰⁰

Det måste poängteras att man som bidragsgivare inte kan exportera en färdig demokratimodell till de områden där projekt bedrivs. Även om modellen fungerar i Sverige kommer den med stor sannolikhet att misslyckas i övriga delar av världen. Man måste istället ta hänsyn till den lokala kontexten och designa demokratimodeller efter de behov som finns i den specifika situationen. Självklart måste de personer som projekten rör sig om vara med och bestämma hur det ska se ut. Dessa lokala aktörer har bäst kännedom om landets eller områdets politik, kultur och medborgarnas behov.¹⁰¹

Ett av målen med demokratibistånd är att projekt ska bli självförsörjande och kunna fortgå utan stöd. Dessvärre är det väldigt många projekt som inte klarar sig utan bistånd¹⁰². Eva Geidenmark på Rädda Barnen förklarar att problemen är störst inom svaga och icke-existerande civila samhällen där stora resurser satsas på att hitta organisationer och grupper som kan driva projekt. Stora personalstyrkor från Rädda Barnen åker ner till drabbade områden för att ta tag i projekt själva tills lämpliga, lokala organisationer kan ta över. Tillvägagångssättet är väldigt resurskrävande och håller inte i längden vilket orsakar att projekt ofta måste avbrytas och mycket pengar går till spillo.¹⁰³ Det pågår hela tiden en diskussion om var man ska satsa biståndet och frågan är om man ska stödja de situationer som har störst behov men som kräver mest pengar och tid eller de situationer där en förändring går snabbare, är lätt och billigare att uppnå berättar Anders Åhlin på LO-TCO. I stagnerade och bakåtgående demokratier är civilsamhället med stor säkerhet svagt eller icke-existerande och enligt Carothers är det i sådana demokratier väldigt svårt och näst intill omöjligt att bistå demokrati varför man bör lägga fokus på projekt man vet kan generera en positiv utveckling.¹⁰⁴

Biståndsorganisationer har hela tiden krav på sig att visa resultat från både regering och skattebetalare samt privata och offentliga donatorer. Dessutom har

---

¹⁰⁰ Det finns naturligtvis fler svårigheter med demokratibistånd än de jag tar upp i detta avsnitt, men på grund av plats- och tidsbrist har jag valt att fokusera endast på de aspekter som är relevanta för min slutsats.

¹⁰¹ ex. Anders Åhlin, Mikael Boström

¹⁰² ex. Eva Geidenmark, Anders Åhlin

¹⁰³ Eva Geidenmark

¹⁰⁴ Carothers 2000: 305-307

enskilda organisationer som LO-TCO Biståndsnämnd och Rädda Barnen ytterligare krav från Sida. Kraven på snabba resultat pressar organisationer och många tenderar att fokusera mer på projekt där resultat är mer konkreta och där det går snabbt att få till förändringar. Demokratiprojekt tar ofta lång tid att få till stånd förändringar inom och det finns en risk att man prioriterar ”snabbare” projekt framför demokratiinsatser.¹⁰⁵ Det enda sättet att överkomma detta problem är att övertala politiker och andra givare att ha tålamod eftersom demokratisering är en lång process som man inte kan stressa fram.¹⁰⁶

4.2 Att mäta demokrati

4.2.1 Svårigheter med att utvärdera

Den övergripande svårigheten med att utvärdera demokratibistånd är hur och vad man ska mäta. Att utveckla demokrati handlar ofta om att förändra attityder och uppfattningar vilket dels kan ta flera generationer att förändra¹⁰⁷ och dels är komplicerat att mäta eftersom det inte finns enhetliga och konkreta mätinstrument¹⁰⁸. Fredrik Ugglå, utvärderare på Sida utvecklar resonemanget genom att peka på problemet att gå från *outcome*, de kortsiktiga effekterna¹⁰⁹, till *impact*, de långsiktiga effekterna¹¹⁰. För att exemplifiera kan *outcome* vara antalet bildade organisationer i det civila samhället och *impact* innebär i detta fall hur stora krav de nybildade organisationerna kan ställa på makthavare och hur mycket påtryckningar och förändringar de har gjort inom politiken. *Outcome* är lättare att mäta då effekterna är mer konkreta och sker relativt snabbt medan *impact*mätningar sällan hinns med då projekt är begränsade till en viss tid.¹¹¹ Svårigheter med *impact*mätningar kan inte kommas ifrån så länge målet är att förändra demokratin på en aggregerad nivå. Istället bör man omdefiniera sina mål så att man arbetar i mindre skala med att bidra till demokratisering.¹¹² Svenska enskilda biståndsorganisationer tenderar att just specificera sig på mindre områden med småskaliga mål dock har jag under forskningens gång funnit att det inte finns några generella riktlinjer för hur biståndsorganisationer mäter demokrati. Många organisationer har egna värden vilka pekar på en demokratisk utveckling som passar just deras inriktning. Rädda Barnen intervjuar regelbundet barn och ungdomar för att få reda på om de anser att någon förändring har skett i deras livssituation. LO-TCO Biståndsnämnd tittar bl.a. på hur mycket inflytande fackföreningar har över de anställdas arbetssituation. Fredrik Ugglå på Sida

---

¹⁰⁵ Eva Geidenmark, Anders Åhlin, Mikael Boström

¹⁰⁶ Carothers: 351, Mikael Boström

¹⁰⁷ Mikael Boström

¹⁰⁸ Fredrik Ugglå

¹⁰⁹ Sida at Work 2005: 82

¹¹⁰ Sida at Work 2005: 81

¹¹¹ Fredrik Ugglå

¹¹² Carothers 2000: 309

hävdar att demokratimätningar på en icke-aggregerad nivå måste bero på kontexten. Således måste man mäta den demokrati som man från början ämnar uppnå i ett specifikt projekt. Även Carothers anser att det måste finnas mer utrymme för tolkning av demokratibegreppet eftersom utvecklingen av demokrati är subjektiv för varje situation i sig.¹¹³ Även om man mäter demokrati utifrån egna värden anser informanterna att det likväl finns många svårigheter med att hitta rätt mätinstrument. Dessutom föreligger det också problem med att man inte har tydliga mål med projekt och att definitioner på t.ex. demokrati, starka fackföreningar och bra utbildning är diffusa.¹¹⁴ Detta är svårigheter som på sikt skulle kunna komma att övervinnas om man tittar på SADEV: s arbete med utvärderingar av svensktfinansierat bistånd. I rapporten "*Improving democracy and human rights support - Recommendations for the use of indicators based on the case of Mozambique*" presenterar Karin Dawidson och Karolina Hulterström bra metoder för utvärderare av bistånd att hitta rätt demokratiindikatorer.¹¹⁵ Först när indikatorerna tydligt representerar målen är det lättare att mäta demokratiförändring vilket är en av orsakerna till demokratibiståndets effektivitet.¹¹⁶ Dawidson och Hulterströms forskning är emellertid så ny att det är för tidigt att säga om metoderna passar alla organisationer. Dock kan det vara ett steg i rätt riktning för att övervinna svårigheter med att mäta demokrati.

4.2.2 Användning av utvärderingar

Under forskningens gång tycker jag mig inte finna några konsekventa krav hos biståndsorganisationerna för hur man bör gå vidare med utvärderingar. Många publicerar utvärderingar och på Sida utför man ett så kallat *Management Response*. Dock utförs inte heller detta konsekvent enligt Fredrik Ugglas.¹¹⁷ Vedung menar att användandet av utvärderingar är ett grundläggande mål och utan detta är hela utvärderingen misslyckad. Tyvärr ignoreras utvärderingar för ofta varför biståndsorganisationer måste arbeta mer aktivt för att se till att utvärderingen används.¹¹⁸

Något som biståndsorganisationer har bättre kunskap om är i vilket syfte man bör utvärdera. Precis som Vedung, anser också biståndsorganisationerna att kontrollsyftet med utvärderingar riskerar att föda misstänksamhet hos samarbetspartners och kan orsaka missvisande material vilket betyder att utvärderingen inte kan göras objektivt. Istället ska utvärderingar vara en deltagande process för alla involverade med syftet att erhålla kunskap och erfarenhet.

---

¹¹³ Carothers 2000: 282, 297

¹¹⁴ Karin Dawidson

¹¹⁵ se bilaga 1

¹¹⁶ Dawidson & Hulterström 2006: 34-35

¹¹⁷ Fredrik Ugglas

¹¹⁸ Vedung 1998: 209, 227

4.3 Civilsamhällets betydelse för demokrati

Enligt Axel Hadenius och Fredrik Ugglå är ett fungerande och starkt civilsamhälle präglad av pluralism där grupper, organisationer och föreningar har förmåga att påverka beslutsfattare och maktavare inom politiken att agera efter demokratiska former. Ett utvecklade civilt samhälle försäkras också en demokratisk kultur hos befolkningen som är nödvändig för att demokratin ska stärkas.¹¹⁹ Eftersom civilsamhället kan påverka demokratin på ett positivt sätt är det meningsfullt att genom bistånd stöda grupper i civilsamhällen som i sin tur kan stärka demokratin.¹²⁰ Den stora variationen bland organisationer, föreningar och grupper gör att demokratibiståndet ser väldigt annorlunda ut och olika givare koncentrerar sig på olika områden. Carothers hävdar att det är svårt att stärka demokratin för ett land eftersom det är mer komplext än bara statsmakten som behöver ändras. Istället bör givare av demokratibistånd fokusera på mindre projekt inom specifika områden som indirekt bidrar till att demokratin utvecklas. Jag har valt att fokusera på två olika områden inom det civila samhället: *fackföreningar* och *mänskliga rättigheter* för att tydligare exemplifiera varför mindre insatser kan leda till ökad demokrati. Jag baserar valet på mitt empiriska material om Rädda Barnen och LO-TCO Biståndsämnd. Självklart finns det fler områden inom det civila samhället där biståndsgivare bedriver projekt som har som syfte att bidra till en demokratisk utveckling. Mediasektorn kan utöva påtryckningar på staten genom att granska beslut men också agera folkbildande genom att öppna upp politiken för medborgarna och skapa debatt.¹²¹ Många menar att bistånd till NGO: s kan generera positiva förändringar inom politiken då organisationerna kan påverka och trycka på maktavare. Ändå framförs det kritik till att NGO: s är den starkaste kraften inom civilsamhället.¹²² Till följd av platsbrist kan jag emellertid inte analysera dessa sektorer djupare.

4.3.1 Fackföreningar

Ett folkligt intresse för och utövande av demokrati är nödvändigt för att en demokratiförändring ska vara möjlig överhuvudtaget.¹²³ Därför tycks det vara klokt av biståndsgivare att fokusera på områden i civilsamhället som utgörs av stora folkgrupper. Ett sådant område är arbetslivet där det finns möjlighet för fackföreningar att skapa medlemsrika organisationer.

Genom att ge bistånd till fackföreningar för att förbättra organisation och verksamhet kan de bli bättre på att rekrytera medlemmar. Med en stor medlemsbas kan föreningarna mobilisera sig och tillsammans ställa krav på

---

¹¹⁹ Hadenius & Ugglå 1995: 1622-1623

¹²⁰ Svante Sandberg

¹²¹ Carothers 2000:238

¹²² Ottoway & Carothers: 2000: 295

¹²³ Hadenius & Ugglå 1995:1622-1623

arbetsförhållanden och rättigheter.¹²⁴ Ju större grupper som utövar påtryckningar på landets styre desto svårare är det att ignorera deras krav¹²⁵. När människor blir medvetna om vad de kan göra för skillnader inom arbetslivet kan man också på sikt ta steget till att förändra det politiska samhället. Erfarenheten av medbestämmande ger individen trygghet att påverka inom politiken. Även om detta inte är en nödvändig följd är den i högsta grad möjlig. Man kan också vända på förhållandet där den fackliga ideologin kräver ett demokratiskt styrelseskick varför ett arbete med fackliga organisationer samtidigt trycker på det politiska samhällets maktstrukturer.¹²⁶ Fackliga organisationer har möjlighet att bli så stora att de kan finansiera sig själva genom sina medlemmar och därför fortsätta att bedriva den verksamhet som biståndet har byggt upp.¹²⁷ Att organisationer ska bli självförsörjande är ett mål i sig för biståndsgivare dels för att projekt ofta pågår under en begränsad tid och dels för att man vill att det man byggt upp ska kunna fortsätta att utvecklas.¹²⁸

4.3.2 Mänskliga rättigheter

Enligt Teresia Rindelj behöver man utveckla det minimalistiska demokratibegreppet till att också omfatta mänskliga rättigheter. Detta eftersom det inte råder någon verklig demokrati utan att människor har grundläggande rättigheter i samhället där de lever. Förekomsten av fria och rättvisa val räcker inte för att en stat ska vara demokratisk om inte medborgarna kan tryggas från övergrepp och vara lika inför lagen.¹²⁹

Genom att se mänskliga rättigheterna som en del av demokratin kan man upptäcka aspekter i samhället där demokrati utvecklas och där bistånd kan hjälpa en sådan utveckling. En sådan aspekt är barns rätt till utbildning, trygg uppväxt och deltagande i beslut rörande sin livssituation. Rädda Barnen arbetar med barns rättigheter och anser att det är en viktig del för att stärka demokratin. Arbetet med att påverka institutioner i samhället att ta mer hänsyn till barns rättigheter pressar makthavare att verka på ett mer demokratiskt sätt. Även inom det civila samhället bidrar Rädda Barnens arbete till att stärka demokratin genom att utbilda föräldrar, lärare och andra vuxna om varför man ska ta hänsyn till barn och deras rättigheter. Kunskapen bidrar till en ökad medvetenhet om rättigheter, jämställdhet samt en demokratisk kultur som är grundläggande för en utveckling av demokratin i stort.¹³⁰

Anders Åhlin på LO-TCO Biståndsnämnd argumenterar för vikten av mänskliga rättigheter för demokratin genom att dra paralleller till arbetslivet. Ett folkligt deltagande är nödvändigt för att demokratin ska stärkas och människor som är trygga och blir jämlikt behandlade har större vilja att påverka och delta i

---

¹²⁴ Carothers 2000: 246-249

¹²⁵ <http://www.lotcobistand.org/page/1>

¹²⁶ Anders Åhlin

¹²⁷ Carothers 2000: 247

¹²⁸ Anders Åhlin

¹²⁹ Rindelj 1998: 51

¹³⁰ Hadenius & Ugglå 1995: 1622-1623

politiken.¹³¹ Carothers hävdande om att bistånd till insatser för mänskliga rättigheter kan vara ett första steg mot demokrati antyder också att mänskliga rättigheter är grundläggande för demokratin.¹³²

4.4 Framgångsrikt svenskt bistånd

Svenskt bistånds övergripande syfte är som sagt att bekämpa fattigdomen i världen. Sida ser fattigdom som något mer än brist på fysiska resurser där demokrati är grundläggande för människans levnadsstandard. Demokratiskt stärkande kan vara ett direkt botemedel för fattigdom då man som människa med politiska rättigheter har möjlighet att ställa krav på makthavare om lämpliga insatser.¹³³

Mikael Boström på Sida anser att svenskt demokratibistånd är framgångsrikt eftersom man är bra på att anpassa sig efter kontexten i den specifika situationen istället för att exportera färdiga svenska modeller. Det finns också en styrka i avvägningen att kunna tala om hur man tycker en situation kan lösas på bästa sätt samtidigt som man tar hänsyn till den lokala kulturen och låter bli att tvinga på ”svenska lösningar”. Flexibiliteten inom biståndsarbetet leder också till att man kan göra förändringar i projektets gång för att uppnå bäst resultat. Framgången visar sig också genom att Sida har stort förtroende och många vill samarbeta med dem samt att det råder stor efterfrågan på svenskt bistånd och Sidas bistånd.¹³⁴ Även Eva Geidenmark på Rädda Barnen poängterar att organisationens trovärdighet och anseende är ett bevis på framgång.¹³⁵

Det är svårt att säga om svenskt demokratibistånd leder till ökad demokrati men om man dissekerar demokratibegreppet och tittar på insats för insats anser Fredrik Ugglå att svenskt demokratibistånd är framgångsrikt. Svenskt bistånd har lyckats bygga upp institutioner, stärka det civila samhället och skapa fackliga organisationer runt om i världen. Om dessa insatser sedan leder till att demokratin ökar i stort är svårt att säga eftersom det tar lång tid att mäta. Emellertid anser Fredrik Ugglå inte heller att strävan efter ökad demokrati på en aggregerad nivå ska styra biståndsorganisationernas arbete. Man måste fokusera på de mindre insatserna för att man ska kunna få resultat relativt fort.¹³⁶

Enligt Carothers teori om hur demokratibistånd bör utformas i termer av kontext, lokal aspekt, och flexibilitet ser det ut som Sverige är på rätt väg. Även det faktum att det är nödvändigt att satsa på socioekonomiska företeelser, civilsamhället, media etc. för att givare ska lyckas med att bistå demokrati¹³⁷ överensstämmer med svenska enskilda biståndsorganisationers demokratisyn och arbete för demokratin. Demokratiutveckling är något som tar lång tid och det är

---

¹³¹ Anders Åhlin

¹³² Carothers 2000 : 305-307

¹³³ Sen 1999: 217

¹³⁴ Mikael Boström

¹³⁵ Eva Geidenmark

¹³⁶ Fredrik Ugglå

¹³⁷ Carothers 2000: t.ex. 334

inget man kan förändra över en dag eller med ett biståndsprojekt. För att demokratibistånd ska lyckas ännu bättre måste biståndsorganisationer, skattebetalare och politiker ha tålamod och acceptera att demokratiutvecklingen tar lång tid.¹³⁸

---

¹³⁸ Carothers 2000: 351

5 Slutsats

Svenska enskilda organisationers demokratibistånd har till stora delar visat sig vara framgångsrikt dels utav användandet av bra metoder och dels för att man vågar utvidga demokratibegreppet. Istället för att öka och stärka demokratin för en hel stat gör man mindre insatser inom det civila samhället som bidrar till att stärka demokratin i stort. För att en demokrati ska vara verklig och hållbar måste det finnas en demokratisk kultur, ett folkligt deltagande och en trygghet om att det tas hänsyn till ens mänskliga rättigheter. Svenska enskilda organisationer arbetar med bistånd på det plan som försäkrar och stärker dessa egenskaper. Vid utvärderingar av biståndsprojekt är det också lättare och det går snabbare att mäta demokrati om man tillåter subjektivitet och tolkningar. Genom att från början definiera den slags demokrati man vill uppnå i ett visst projekt är det lättare att mäta om det skett en demokratiutveckling. Ändå finns det fortfarande svårigheter med att hitta rätt slags mätinstrument. Organisationer måste bli bättre på att utvärdera och i synnerhet hitta och anpassa bra metoder för att mäta rätt saker. Det är även viktigt att utvärderingarna faktiskt används för att förbättra projekt och sprida kunskap. Med hjälp av bra utvärderingsmetoder ökar chanserna att se vilka insatser som kan bidra till ökad demokrati. SADEV: s metod att hitta rätt demokratiindikatorer är ett tillvägagångssätt som skulle kunna hjälpa biståndsorganisationer att bli ännu bättre på att utvärdera och mäta den demokrati man ämnar uppnå i sina projekt.

Behovet av ett utvidgat demokratiperspektiv inom biståndsarbete är i högsta grad nödvändigt. Genom att ta hänsyn till mänskliga rättigheter och det civila samhället kan man upptäcka nya vägar som leder till en demokratisk utveckling. Att hjälpa en stat att bli demokratisk är en mycket lång process och involverar många olika komponenter. Politiker bör därför ha mer tålamod och inte arbeta efter målet att utveckla och stärka staters demokrati utan istället arbeta med mindre insatser där målen är individuella för varje projekt. Genom att dissekera demokratin till specifika områden blir det lättare att med bistånd förändra situationer som kan bidra till att stärka demokratin.

6 Referenser

6.1 Litteratur

Bjereld, Ulf; Demker, Marie; Hinnfors, Jonas. 2002. *Varför vetenskap? 2:a upplagan*. Lund: Studentlitteratur.

Boussard, Caroline. 1998. "Civilsamhälle och demokratisering" i Hydén Göran (red.) *Demokratisering i tredje världen*. Lund: Studentlitteratur.

Burnell, Peter. 1997. *Foreign Aid in a Changing World*. Bury St Edmunds: Open University Press.

Carothers, Thomas. 2000. *Aiding Democracy Abroad – The Learning Curve*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.

Dawidson, Karin; Hulterström, Karolina. 2006. *Improving Democracy and Human Rights Support - Recommendations for the Use of Indicators Based on the Case of Mozambique*.

Diamond, Larry. 1994. *Political Culture & Democracy in Developing Countries*. Boulder and London: Lynne Rienner Publishers.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena, 2005. *Metodpraktikan, Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad. 2:a upplagan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Grugel, Jean. 2002. *Democratization - A Critical Introduction*. New York : Palgrave.

Hadenius, Axel; Ugglå Fredrik. 1996. "Making Civil Society Work, Promoting Democratic Development: What can States and Donors do?" *World Development* vol. 24, nr 10, s 1621-1639.

Leth, Göran; Thurén, Torsten. 2000. *Källkritik för Internet*. Stockholm.

Lundquist, Lennart. 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.

Marsh, David and Gerry Stoker. 2002. *Theory and Methods in Political Science*. Second Edition. New York: Palgrave Macmillan.

Molund, Stefan. 2004. *Looking back, Moving Forward. Sida Evaluation Manual*. Stockholm: Edita Communications.

Ottoway, Marina; Carothers, Thomas. 2000. *Funding Virtue. Civil Society Aid and Democracy Promotion*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.

Rindefjäll, Teresia. 1998. "Demokratidefinitionens dilemma – smal eller bred?" i Hydén Göran (red.) *Demokratisering i tredje världen*. Lund: Studentlitteratur.

Rädda Barnen. 2004. *Rädda Barnens program 2003-2004*. Tillgänglig på www.rb.se.

SADEV. 2006. Sadev Policy Brief. *How to Trace Results of Democracy Support*. Tillgänglig på <http://www.sadev.se/Uploads/Files/64.pdf>.

Sen, Amartya. 1999. *Utveckling som frihet*. Göteborg: Daidalos.

Sida. 2005. *Sida at Work. A Guide to Principles, Procedures and Working Methods*. Stockholm: Edita Communications.

Vedung, Evert. 1998. *Utvärdering i politik och Förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

6.2 Intervjuer

Eva Geidenmark, Senior Advisor för Kunskapsstöd på Rädda Barnen. 2006-12-05

Anders Åhlin, Metodutvecklare på LO-TCO Biståndsnämnd. 2006-12-05.

Mikael Boström, chef för Enheten för Demokratisk Samhällsstyrning på Sida. 2006-12-12.

Fredrik Ugglå, Utvärderare på UTV, Sida. 2006-12-13.

Svante Sandberg, enhetschef för Enheten för Samverkan med Enskilda Organisationer på Sida. 2006-12-21.

Helene Jeansson, chef för Enheten för Utvecklingssamarbete på Forum Syd. 2006-12-21.

Karin Dawidson, utvärderare på SADEV. 2006-11-27 (svar på frågor via mail).

6.3 Internetkällor

LO-TCO Biståndsnämnd

<http://www.lotcobistand.org/page/4>. 2006-12-17

<http://www.lotcobistand.org/page/1> 2006-12-17

<http://www.lotcobistand.org/page/6> 2006-12-17

Rädda Barnen

<http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varorganisation/>. 2006-12-15

<http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Varverksamhet/Visionochmal.htm> 2006-12-15

<http://www.rb.se/sv/OmRaddaBarnen/Arbetsmetoderrattighetsfokusochprioriteringar.htm> 2006-12-15

<http://www.rb.se/sv/FaktaOmBarn/Utbildning/> 2006-12-16

<http://www.rb.se/sv/FaktaOmBarn/Utbildning/Artiklar/> 2006-12-16

<http://www.rb.se/NR/rdonlyres/732B060D-2335-4C12-B075-02FD10A04D58/0/KDrapport.pdf> 2006-12-16

SADEV

<http://www.sadev.se/Bazment/3.aspx> 2007-01-04

<http://www.sadev.se/Bazment/5.aspx> 2007-01-04

<http://www.sadev.se/Bazment/31.aspx> 2007-01-04

Sida

Det är möjligt att halvera fattigdomen till 2015

<http://www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=SIDA3010sv.pdf&a=2897> 2006-12-17

<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=24825> 2006-12-17

<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=107&a=1835> 2006-12-17

http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=502&language=en_US 2006-12-27

<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=779> 2006-12-28

<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=582&a=3827> 2007-01-03

Enskilda Organisationer

http://www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=SIDA914sv_Enskilda+Organisationer+web.pdf&a=2040. 2007-01-03

Övrigt

<http://www.missioncouncil.se/nyhetsarkiv/5.619c767e10f78c5022780001975.html>
1 2006-12-28

<http://www.regeringen.se/sb/d/1475/a/14972> 2007-01-04

<http://www.regeringen.se/sb/d/7735/a/72195> 2007-01-04

Bilaga 1

Hur man hittar rätt indikatorer för demokratimätning

Utdrag ur Karin Dawidson och Karonlina Hultströms rapport *Improving Democracy and Human Rights Support - Recommendations for the Use of Indicators Based on the Case of Mozambique*.

A. HOW TO ACCURATELY MEASURE THE ‘RIGHT THING’

- ⌘ Ensure that indicators actually reflect outcomes and goals
- ⌘ Use realistic indicators, tailored in accordance with the level of political development and contextual characteristics
- ⌘ Consider the time lag for an expected result to occur – tailor different indicators for different stages and according to the magnitude of the intervention
- ⌘ Make sure that indicators also measure negative effects
- ⌘ Develop different indicators for different levels of aggregation (e.g. individual, community, national)
- ⌘ Combine qualitative, quantitative, objectivist and subjectivist indicators
- ⌘ Scrutinise objectives and goals carefully

B. HOW TO CHOOSE INDICATORS THAT ARE REALISTIC IN PRACTICE: AVAILABILITY AND AGREEMENT

- ⌘ Choose measurable indicators
- ⌘ Limit the number of indicators used
- ⌘ Elaborate indicators through participatory and interactive processes

- ⌘ Carefully consider the resources available for evaluation

C. HOW TO EFFECTIVELY GATHER AND USE EXISTING DATA

- ⌘ Existing data should be thoroughly examined
- ⌘ Select samples wisely – do it small and strategically
- ⌘ Try to find low-cost alternatives that give indications of change

D. HOW TO ENSURE THAT CONCLUSIONS ABOUT RESULTS CAN BE DRAWN

- ⌘ Make sure that indicators measure trends
- ⌘ Be explicit about what you mean by change
- ⌘ Define rating criteria for positive and negative trends
- ⌘ Consider possible unusual exogenous effects
- ⌘ Make conclusions at the appropriate level
- ⌘ Relate the impact of your contribution to the impact of other factors with an effect on the issues at stake